

OSNOVE AMERIČKOG SISTEMA REGRUTOVANJA I POPUNE LJUDSTVOM*

U odnosu na druge svetske vojne sile, Sjedinjene Američke Države imaju unekoliko specifična rešenja za regrutovanje i popunu ljudstvom svojih oružanih snaga, kao i za stvaranje obučene rezerve za ratnu armiju. To je, pre svega, rezultat drukčijih okolnosti u kojima su se te snage stvarale i razvijale, tadašnjih američkih potreba, njihove namene, američkog vojnog iskustva i tradicije.

Poznato je da je drugi svetski rat zatekao SAD sa vrlo slabim oružanim snagama. Malo brojno stanje aktivnog dela oružanih snaga bilo je, uglavnom, posledica nepostojanja vojne obaveze i njihovog popunjavanja isključivo dobrovoljcima. Ni stanje rezerve nije bilo mnogo bolje jer se i njena obuka zasnivala na dobrovoljnoj osnovi. Nešto spremnije bile su jedino jedinice Nacionalne garde.

Da bi se to stanje poboljšalo, 1941. god. donet je, pored ostalih mera, i Zakon o obaveznoj vojnoj službi i obuci koji je sadržavao regrutaciju svih muškaraca od 21. do 36. godine starosti.

Formiranje i obuka divizija u to vreme zahtevali su izuzetne napore i relativno mnogo vremena, pri čemu je glavni problem predstavljao nedovoljan broj ljudstva. U stvari, istovremeno su se pojavljivala tri zahteva za povećanjem broja ljudi: oružanih snaga, privrede i, naročito, vojne industrije, što bi, kako predviđaju američki stručnjaci, predstavljalo veliki problem i u eventualnom ratu.

Neposredno po završetku drugog svetskog rata ukinut je Zakon o obaveznoj vojnoj službi i obuci. Međutim, usled potrebe jačanja oružanih snaga u periodu tzv. hladnog rata, 1948. god. ponovo je uvedena obavezna vojna služba. U to vreme vojno i političko rukovodstvo SAD je isticalo da su postojeće oružane snage potpuno spremne za rat (poznata doktrina „masovne odmazde“ nuklearnim sredstvima). Međutim, zaoštavanjem međunarodnih odnosa i izbijanjem sukoba u Koreji pitanje spremnosti tih oružanih snaga dobilo je sasvim drugi izgled usled vojne intervencije i aktivnog angažovanja SAD u tom sukobu. Taj obrt je naročito došao do izražaja na jednoj sednici Odbora za oružane snage

* Članak je sastavljen na osnovu službenih materijala (referata i diskusije) američkog Kongresa za 1968. god. pod zajedničkim naslovom »Kako SAD najbolje mogu da održavaju ljudski potencijal za efikasan odbrambeni sistem«.
— Prim. autora R. Ramusovića i B. Panjka.

Senata kada su najviši vojni rukovodioci izjavili da oružane snage SAD nisu spremne za rat zbog malog brojnog stanja i zastarelog naoružanja. U tu svrhu je 1951. god. izglasan nov Zakon o opštoj vojnoj obavezi i obuci, posle čega se brojno stanje oružanih snaga SAD udvostručilo. Taj zakon je i danas na snazi i obnavlja se svake četiri godine. Za njegovo stalno obnavljanje Pentagon ističe ove razloge: brojno stanje oružanih snaga mora se održavati na zakonom određenom nivou; u slučaju potrebe, brojno stanje oružanih snaga se znatno povećava; jačina rezervnih komponenata mora se stalno održavati na potrebnom nivou, a i jedinice vidova u datoj situaciji treba popuniti potrebnim brojem specijalista.

OBAVEZNA ILI DOBROVOLJNA VOJNA SLUŽBA

Vojnim budžetom SAD za fiskalnu 1968. god. bilo je predviđeno da brojno stanje oružanih snaga iznosi 3,492.793 vojnika. Ako bi se ukinula obavezna vojna služba, pristalice tog načina popune računaju da bi brojno stanje ubrzo opalo ispod dva miliona. Protivnici obavezne vojne službe tvrde da do toga ne bi došlo jer se, na osnovu zakona o obaveznoj službi, u oružane snage godišnje pozove oko 100.000 ljudi, dok u njih 5—6 puta više stupi na dobrovoljnoj bazi. U vezi s tim treba istaći da osnovu popune oružanih snaga SAD predstavlja dobrovoljna baza i da se danas na toj osnovi potpuno zadovoljavaju potrebe ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice. Svakako da je zbog rata u Vijetnamu i ovde došlo do izvesnog poremećaja. Međutim, za kopnenu vojsku to se ne može postići, pa se potrebna razlika dopunjava obaveznom vojnom službom. U prvi mah izgleda neobično da oko 85% onih koji stupe u oružane snage sačinjavaju dobrovoljci; no, do toga ne dolazi zato što američki građani naročito vole da služe u oružanim snagama već, pre svega, što ih na to prisiljava sistem vojne obaveze. Suština tog sistema sastoji se u tome da američki građanin u osamnaestoj godini života, kada popuni prijemni karton, postaje vojni obveznik. Stalno iščekivanje poziva za odsluženje vojnog roka, koji može da usledi u periodu od 18 i po do 26. god. pa, čak, i 35. godine starosti, ili da uopšte ne usledi, stvara kod obveznika stalnu psihološku napetost, neizvesnost i prepreku za normalan razvoj u svojoj struci. Da bi to prekinuli mnogi mladići se dobrovoljno javljaju da što pre odsluže vojni rok kako bi kasnije ostvarili kontinuitet u svojoj profesiji.

ORGANIZACIJA I ZADACI SELEKTIVNE SLUŽBE

Da bi se bolje razumeo sistem vojne obaveze i mehanizam njenog regulisanja i popune potrebno je sagledati osnove američke selektivne službe i njene najvažnije zadatke.

Selektivna služba je organ savezne vlade i, preko svog direktora, neposredno je odgovorna predsedniku SAD. Ta služba se stara za uredno i ažurno vođenje evidencije, odabiranje i upućivanje ljudstva na odsluženje vojnog roka, saglasno potrebama i odobrenim kvotama za popunu vidova oružanih snaga. Službom rukovodi direktor i njegov štab; oni donose propise i izdaju uputstva za regulisanje aktivnosti službe u ce-

lini. Njeni organi su: lokalni odbori — kojih je u 1968. god. na teritoriji SAD bilo 4.050 (jedan lokalni odbor najčešće pokriva jedan grad ili srez), odbori za žalbe, savetodavni komiteti (pravni, medicinski i dr.) i grupe.

Savezni direktor i gotovo svi njegovi pomoćnici su vojna lica, a od 56 direktora selektivne službe federalnih država 52 su oficiri, a svega četvorica civilna lica. U čitavoj selektivnoj službi radi oko 250 oficira iz sastava jedinica Rezerve i Nacionalne garde, dok su svi ostali civilna lica.

Lokalne odbore sačinjavaju dve kategorije lica: članovi odbora koji rade na dobrovoljnoj osnovi (odlučuju o svim bitnim pitanjima građana u vezi sa regulisanjem vojne službe) i plaćeni službenici za tekuće administrativne poslove, evidenciju i sl. Članove odbora postavlja predsednik SAD na predlog guvernera federalnih država, odnosno građana i mesnih organizacija. Oni međusobno biraju predsednika i sekretara. Sastanke na kojima razmatraju pitanja vojnih obveznika održavaju van radnog vremena, a odluke donose glasanjem. Član odbora ne može da glasa za svog rođaka, poslovnog partnera ili neko drugo blisko lice. Plaćeni službenici pripremaju sastanke u tehničkom pogledu, daju podatke i savete, mogu da prisustvuju sastancima odbora, ali nemaju pravo glasa.

NEKI ELEMENTI VOJNE OBAVEZE GRAĐANA SAD

Po sadašnjem Zakonu o opštoj vojnoj službi i obuci, svi američki građani muškog pola po navršenoj osamnaestoj godini života (ili 5 dana posle tog datuma) dužni su da se prijave selektivnoj službi, a posle 18 i po godina starosti mogu biti pozvani na odsluženje vojnog roka. Prema tome, kao što je već pomenuto, američki građanin može biti pozvan u vojsku između 18 i po i 26, odnosno 35. godine. Ukoliko u tom periodu ne bude pozvan u vojsku, njegova vojna obaveza se automatski gasi. Vojna obaveza načelno traje 6 godina i sastoji se od: služenja u aktivnom delu oružanih snaga — 2 godine i učestvovanja u programu rezerve I poziva — 4 godine. Međutim, u praksi, zavisno od konkretnih potreba vidova oružanih snaga, postoji čitav niz varijanti i mogućnosti regulisanja vojne obaveze, pri čemu se obavezno služenje prepliće sa dobrovoljnim. Tako, na primer, američki građanin može da izabere jedan od sledećih načina regulisanja vojne obaveze:

a) Da se dobrovoljno javi — pre navršenih 18 i po godina — radi regulisanja vojne obaveze. Ako se javlja između 17 i 18 godina, mora da ima pristanak roditelja; u tom slučaju služi 3 godine u kopnoj vojsci ili mornaričkoj pešadiji i 3 godine u rezervi I poziva,¹ ili 4 godine u ratnom vazduhoplovstvu ili ratnoj mornarici i 2 godine u jednoj od jedinica rezervnih komponenti;

b) Posle navršenih 18 i po godina, odnosno pošto potpadne pod obavezu služenja vojnog roka, on može da izabere jednu od sledeće dve alternative:

— da se javi selektivnoj službi i sačeka poziv za služenje vojnog roka, koji može da usledi u ma koje vreme do navršenih 26 godina

¹ Isluženik je kod svoje kuće, redovno se bavi svojom strukom, ali ispunjava program (uglavnom obuke) rezervnih komponenti.

života. Pri tome postoji mogućnost da uopšte ne bude pozvan u vojsku. Ako pak bude pozvan, služi normalno 2 godine u kopненоj vojsci i 4 godine u rezervi I poziva;

— da se dobrovoljno javi na odsluženje vojnog roka u ma kom periodu između 18 i po i 26. godine. U tom slučaju uslovi služenja su isti kao i u prethodnoj varijanti, s tim što obveznik dobija poziv za vojsku u roku od mesec dana;

c) Da se prijavi za služenje u jednu od rezervnih komponenti, u kom slučaju nakon šestomesečne obuke u aktivnom delu oružanih snaga ostaje u rezervi još 5 i po godina. (Mladići ispod 18 i po godina moraju da ostanu na aktivnoj obuci 11 meseci, a u rezervi do 26. godine). Novim zakonom od avgusta 1963. god. regulisano je da obveznici koji se jave za služenje u rezervnim komponentama mogu da služe u aktivnom delu oružanih snaga samo 4 meseca;

d) Da posle redovnog školovanja u vojnoj akademiji ili na univerzitetu služi kao oficir američkih oružanih snaga.

Zavisno od konkretnih uslova i potreba može doći do izvesnih odstupanja. Tako se često događa da obveznici nakon služenja u aktivnom delu oružanih snaga ne ostanu puno vreme u rezervi I poziva već svega 2 godine, a da potom pređu u rezervu II poziva. Ako neki obveznik posle dvogodišnjeg služenja u aktivnom delu oružanih snaga dobrovoljno ostane još dve godine, nije dužan da ostatak provede u rezervi I poziva nego se iz aktivne službe automatski prebacuje u rezervu II poziva. Isto tako, obveznik koji stupi na odsluženje vojnog roka posle 26. godine, po otpuštanju iz vojske nije dužan da služi u rezervi. Izuzetno, ako u aktivnom delu služi samo šest meseci, onda u rezervi I poziva ostaje još 2 i po godine.

REGISTRACIJA I RAZVRSTAVANJE VOJNIH OBVEZNIKA

Prva obaveza američkih građana prispelih za vojsku, kao što je ranije rečeno, jeste prijavljivanje Lokalnom odboru selektivne službe radi registracije. To može da se učini neposredno u odboru ili na nekom drugom, za to određenom mestu, na primer — u vatrogasnoj stanici, pošti i sl., tj. na onim mestima koja su danju najduže otvorena. Registracija se sastoji u ispunjavanju prijavnog kartona, koji sadrži osnovne podatke upisnika — ime i prezime, datum i mesto rođenja, mesto boravka, zanimanje i dr. Bez obzira gde je izvršeno registrovanje, prijavni karton se upućuje u Lokalni odbor mesta stalnog boravka upisnika, koji je, opet, dužan da redovno održava kontakt sa odborom i izveštava ga o nastalim promenama.

Na osnovu primljenih prijavnih kartona, Lokalni odbor jedanput mesečno sastavlja spisak upisnika. Tom prilikom svaki upisnik dobija svoj broj koji ga prati kroz ceo period njegove vojne obaveze; kod pripadnika američkih oružanih snaga on je poznat kao serijski broj. Svaki takav broj sastoji se od četiri grupe brojeva, na primer: 50-14-39-117. U ovom slučaju broj 50 označava jednu od federalnih država (koje su upisane abecednim redom i tako numerisane), broj 14 je broj Lokalnog odbora (svaki odbor ima svoj broj koji je stalan), broj 39 označava godinu u kojoj je upisnik rođen (u ovom slučaju 1939. god.), a 117 je broj

pod kojim je upisnik razvrstan u evidenciji Lokalnog odbora. Upisnici se unose prema datumu rođenja; ukoliko su dva ili više upisnika prijavljeni kod istog Lokalnog odbora rođeni istog dana, oni se upisuju abecednim redom. Poslednji broj, u ovom slučaju 117, ima dvojak u ulogu — služi za evidenciju upisnika i kao osnovni pokazatelj u redosledu pozivanja upisnika na odsluženje vojnog roka.

Posle izvršenog osnovnog evidentiranja obveznika Lokalni odbor dostavlja upisniku potvrdu o registraciji sa njegovim registarskim ili serijskim brojem, a uz potvrdu pismo i nov upitnik koji je veoma opširan i sadrži mnoga pitanja na koja obveznik treba da odgovori detaljno i tačno. Upisni karton i upitnik sačinjavaju fasciklu obveznika koja se čuva u Lokalom odboru i uvid u te podatke može da ima samo obveznik, članovi Lokalnog odbora i organi službe bezbednosti.

Na osnovu dobijenih upitnika Lokalni odbor vrši klasifikaciju, koja treba da pruži podatke o ukupno raspoloživom ljudstvu za vojnu službu. Sve ljudstvo u evidenciji Lokalnog odbora razvrstava se u pet osnovnih grupa, odnosno u odgovarajuće podgrupe.

U I grupu razvrstava se, uglavnom, ljudstvo raspoloživo za vojnu službu i lica koja se već nalaze na odsluženju vojnog roka, uključujući pripadnike obalske straže, geodetske službe, zdravstvene javne službe, Nacionalne garde i drugih rezervnih komponenti, i studente na predvojničkoj obuci.

U II i III grupu razvrstavaju se, uglavnom, lica koja su odložila rok služenja zbog radnih obaveza (rade na mestima od interesa za nacionalnu bezbednost), školovanja, teških ekonomskih uslova (hranioci) i, po novim propisima, oženjeni.

U IV i V grupu razvrstavaju se oni koji su već regulisali vojnu obavezu ili su potpuno oslobođeni vojne službe.

Prema podacima iz izveštaja direktora nacionalne selektivne službe za 1968. godinu, ta služba je u toku 1967. godine u svojoj evidenciji imala 25,809.000 lica, od toga:

529.000 ispod 18 i po godina starosti koji su registrovani ali još ne podležu vojnoj obavezi;

10,636.000 van godišta starosti koja podležu vojnoj službi, uključujući lica koja su odslužila vojni rok i ona koja to iz bilo kojih razloga nisu;

14,644.000 lica u godištima koja podležu vojnoj obavezi — od 18 i po do 26; odnosno 35. godine.

Po prijemu ispunjenih upitnika lokalni odbori najveći broj prijavljenih razvrstavaju u I grupu, tj. 1 podgrupu (ukupno raspoloživo ljudstvo za vojnu službu), a kasnije vrše pregrupisanje zbog uloženih i povoljno rešenih žalbi i molbi za odlaganje vojnog roka ili oslobađanje od služenja u vojsci.

Sledeća faza u radu lokalnih odbora selektivne službe jeste upućivanje obveznika na lekarski pregled. Pregledu se podvrgavaju i lica koja se obavezno pozivaju u vojsku i dobrovoljci. Na ovom stepenu obveznici se prvi put susreću sa vojnim organima — regrutnim komisijama. U te komisije, sem vojnih lica, ulaze i predstavnici selektivne službe. Lekarski pregled obuhvata ispitivanje fizičkih i mentalnih sposobnosti kandidata, na osnovu čega se oni razvrstavaju u grupe: sposobni za vojnu službu, privremeno nesposobni (takvi su sposobni samo

u slučaju pripravnog ili ratnog stanja) i nesposobni za vojnu službu.

Poslednja faza rada lokalnih odbora je upućivanje obveznika u vojsku. Međutim, Kongres (posebnom odlukom) može da pomeri granicu godišta ako raspolaže dovoljnom rezervom ljudstva između 19. i 26. godine. Tako se sada, na primer, ne pozivaju u vojsku obveznici mlađi od 19 godina. Izuzetak čine dobrovoljci.

Na osnovu tekuće politike selektivne službe, uzimajući u obzir i najnoviju odluku predsednika SAD da se u vojsku ne pozivaju oženjeni sve dok postoji dovoljna rezerva neoženjenih, redosled pozivanja u vojsku je sledeći:

a) Prestupnici — lica između 19. i 26. godine koja su pokušala da na neki način izbegnu vojnu obavezu, i to po principu — najpre najstariji. U vezi s tim treba pomenuti da se to odnosi samo na lakše prestupnike. Međutim, za teže prestupe izbegavanja vojne službe predviđa se kazna zatvora (u različitom trajanju) ili novčana kazna do 10.000 dolara ili oboje. Tvorci ovih propisa smatraju da se ta mera pokazala najefikasnijom prinudom za poštovanje vojne obaveze;

b) Dobrovoljci mlađi od 26 godina i to prema redosledu prijavljivanja;

c) Neoženjeni — obveznici između 19 i 26. godine, i to najpre najstariji;

d) Razvedeni, razdvojeni u braku ili oni obveznici koji iz bilo kojih razloga ne održavaju zajedničko domaćinstvo sa suprugama, između 19. i 26. godine, i to najpre najmlađi.

Prema sadašnjim propisima u vojsku se neće pozivati:

oženjeni obveznici, bilo da imaju decu ili ne;

studenti i ostala lica, koji su po raznim osnovama odložili rok služenja, sve dok im taj rok traje;

obveznici mlađi od 19 ili stariji od 26 godina.

Sve ovo, naravno, važi samo u slučaju da selektivna služba u rezervi ima dovoljan broj mladića (potrebnih kvalifikacija) za popunu oružanih snaga do odobrenog nivoa. Pri tome treba imati na umu da mnogi obveznici, tražeći lakši i povoljniji način regulisanja vojne obaveze, dobrovoljno stupaju u rezervne komponente. Na taj način, svojim učešćem u programu Rezerve, oni ostaju kod kuće i obavljaju redovan posao, izuzev kratkotrajnog perioda radi obuke u aktivnom delu oružanih snaga. Ta rezerva i ljudstvo koje se vodi u evidenciji selektivne službe predstavljaju značajan ljudski potencijal, koji se u slučaju potrebe može relativno lako i brzo pozvati pod oružje.

Na osnovu višegodišnje analize sistema vojne službe i obuke u SAD proizlazi da u mirnodopskom periodu tek svaki drugi američki građanin obuče uniformu, a 50% mladića uopšte ne služi vojsku niti pohađa osnovnu vojnu obuku. Do toga dolazi stoga što su kontingenti regruta veći od tekućih potreba oružanih snaga, gde se, osim velikog broja dobrovoljaca za služenje vojnog roka, mnogi javljaju na jednokratnu ili višekratnu obnovu roka (a takvih je velik broj) i time postaju profesionalni vojnici. To najbolje ilustruje sledeći primer.

U 1968. god. u SAD je 1,460.000 mladića napunilo 18 i po godina starosti i na taj način su postali vojni obveznici. Međutim, po sadašnjem sistemu regulisanja vojne obaveze i održavanja oružanih snaga na sadašnjem nivou, u narednih 8 godina će samo oko 50% tih lica stu-

piti u oružane snage, a ostalih 50% biće oslobođeno vojne službe. Najveći broj lica oslobođenih vojne službe spada u kategoriju oženjenih,² studenata, lica koja rade na određenim mestima u državnoj upravi i privredi, kao i privremeno nesposobni. Naročito velika redukcija obveznika nastaje pri ponovnom lekarskom pregledu — na prijemnim stanicama neposredno pre upućivanja u vojsku. Tako su u 1967. god. samo organi selektivne službe, kroz prethodne preglede, odbacili oko 90.000 mladića kao nesposobne za vojnu službu. Na ove prethodne preglede bilo je upućeno njih 656.621, od čega je 353.477 ili 53% proglašeno sposobnim, a 303.144 ili oko 47% nesposobnim za vojnu službu. Od 194.937 obveznika upućenih na odsluženje vojnog roka, na prijemnim stanicama odbijeno je daljih 37.472, ili 19,2%. Tako visok procent nesposobnih, pored ostalog, tumači se vrlo ostrim kriterijumom i težnjom vidova oružanih snaga da dobiju što bolji kvalitet ljudstva.

Pomenuti primer takođe pokazuje da prosečna starost američkih regruta iznosi 23 godine. Ako se iz ukupnog kontingenta izuzmu oženjeni obveznici, taj se prosek smanjuje na 22 godine.

Upućivanje obveznika na odsluženje vojnog roka vrši se svakog meseca. U tu svrhu američko Ministarstvo odbrane, odnosno vidovi oružanih snaga, unapred dostavljaju zahteve selektivnoj službi, naznačujući potrebnu kvotu ljudstva za taj mesec. Dobijenu kvotu savezni direktor selektivne službe raspoređuje na pojedine federalne države, a ove na lokalne odbore. Veličina kvote za pojedine federalne države i lokalne odbore zavisi od raspoloživog ljudstva sposobnog za vojnu službu na teritoriji dotične države, odnosno Lokalnog odbora, i broja dobrovoljaca sa te teritorije. Na osnovu višegodišnjeg iskustva i važećih propisa u svemu tome je osnovni princip: veći broj obveznika — veća kvota, više dobrovoljaca — manja kvota.

Održavanjem brojno dosta jakih oružanih snaga SAD u mirnodopskim uslovima i aktivnim angažovanjem tih snaga u ratu u Vijetnamu, bez obzira na značajne rezerve ljudskog potencijala, sadašnji sistem popune je unekoliko narušen jer se zahtevaju sve veći mesečni kontingenti regruta. Otuda u SAD često dolazi do otpora i demonstracija ne samo vojnih obveznika, njihovih prijatelja, raznih organizacija i sl., nego i njihovih roditelja. To je sigurno uticalo i na broj dobrovoljaca koji su se ranije javljali u većem broju. Zbog toga se u poslednje vreme i na zvaničnim mestima u državnoj upravi SAD čuju mišljenja da treba ukinuti vojnu obavezu i preći na sistem dobrovoljnog služenja u oružanim snagama. Zagovarači takve orijentacije, među kojima ima i više kongresmena, tvrde da bi broj dobrovoljaca za popunu oružanih snaga bio sasvim dovoljan pod uslovom da se okonča rat u Vijetnamu i smanji američko vojno angažovanje u drugim područjima. Neki se čak zalažu za malu profesionalnu — plaćeničku armiju koja bi, prema njihovom mišljenju, bila sasvim dovoljna za očuvanje američkih „vitalnih“ interesa.

Potpukovnici
Ramiz RAMUSOVIĆ i
Branko PANJAK

² Računa se da je u 1968. god. bilo oko 340.000 takvih lica tako da će to imati negativan odraz na prerano sklapanje brakova, što je u SAD i inače aktuelan problem.